



Przygotowania do powstania Muzeum - Miejsca Pamięci KL Plaszow

2020-10-01

Podczas ostatniej sesji Rady Miasta Krakowa odbyło się pierwsze czytanie projektu uchwały w sprawie utworzenia samorządowej instytucji kultury: Muzeum - Miejsce Pamięci KL Plaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942-1945).

Muzeum ma być samorządową instytucją kultury miasta współprowadzoną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego – zgodnie z listem intencyjnym podpisanym w czerwcu przez prezydenta Krakowa i ministra. List zakładał współdziałanie miasta i ministerstwa na rzecz utworzenia Miejsca Pamięci zarówno w zakresie finansowym, jak i merytorycznym, a także powołanie nowej instytucji.

– Idea upamiętnienia terenu dawnego KL Plaszow jest naszym zobowiązaniem zarówno wobec ofiar, tych mieszkańców Krakowa, którzy pamiętają jeszcze wojenne czasy, jak też współczesnych krakowian i społeczności międzynarodowych. Poprzez utworzenie Muzeum chcemy rozpocząć nowy rozdział wspólnej pracy nad zachowaniem pamięci o tym niezwykle ważnym dla naszej historii miejscu śmierci i cierpienia. Wierzę, że obowiązek pamięci, do którego obliguje nas posiadana wiedza o historii KL Plaszow, zostanie przez nas wypełniony w sposób godny i właściwy – uważa Jacek Majchrowski, prezydent Krakowa, który podczas konsultacji społecznych osobiście spotkał się z mieszkańcami zgłaszającymi uwagi do powstania Muzeum – Miejsca Pamięci.

Przestrzeń pamięci

Muzeum – Miejsce Pamięci KL Plaszow ma powstać na gruntach należących do Gminy Miejskiej Kraków, Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Krakowie oraz Skarbu Państwa i objąć obszar około 40 hektarów, który od 2002 r. jest wpisany do rejestru zabytków prowadzonego przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a także przyległy teren o powierzchni około 3 hektarów.

„Utworzenie i funkcjonowanie Muzeum będzie godnym i właściwym miejscem, by zachować pełną pamięć o ofiarach KL Plaszow. Dzięki powstaniu Muzeum pamięć o tragicznej przeszłości może stać się przestrogą i nauką dla przyszłych pokoleń, by równie dramatyczny los nie był nigdy udziałem ludzkości. Muzeum – Miejsce Pamięci jest gwarantem skuteczności przeprowadzonych działań oraz właściwym krokiem, podjętym w duchu pełnej dziejowej odpowiedzialności za naszą wspólną historię” – czytamy w uzasadnieniu uchwały.

Teren po byłym niemieckim nazistowskim obozie pracy i koncentracyjnym Plaszow jest miejscem pamięci narodowej. Podkreślają to dwa chroniące go akty prawne: wspomniany już wpis do rejestru zabytków oraz ustawa o grobach i cmentarzach wojennych z 1936 r., która teren KL Plaszow uznaje za cmentarz wojenny. Na terenie obozu znajdują się pozostałości trzech miejsc masowych egzekucji. Wydobyte z nich ciała ofiar zostały spalone i rozsypane po całym obszarze, tym samym teren poobozowy formalnie jest cmentarzyskiem.



W związku z tym, że obecny „parkowo-rekreacyjny” sposób traktowania tej przestrzeni nie spełnia wymogów należnych miejscom pamięci, konieczne stało się powołanie instytucji odpowiedzialnej za odpowiednią opiekę nad tym obszarem, dysponującej zapleczem muzealnym. Pozwoliłoby to konsekwentnie i w sposób planowy zarządzać miejscem, troszczyć się o pamięć, a także nauczać o historii obozu.

Projekt upamiętnienia zakłada pozostawienie terenu dawnego obozu w możliwie niezmienionym i autentycznym stanie, umieszczenie tablic informacyjnych i oznaczeń ważnych miejsc, takich jak na przykład miejsce palenia ciał czy plac apelowy. Natomiast obok – przy ul. Kamieńskiego miałyby powstać nowy budynek muzealny tzw. memoriał, a także parking dla autobusów i park. Plan zakłada także wyremontowanie Szarego Domu (budynku należącego przed wojną do Towarzystwa Pogrzebowego Chewra Kadisza, który w czasie okupacji został zamieniony na siedzibę SS i włączony do terenu obozu).

Formuła przyjęta na całym świecie

Utworzenie profesjonalnej instytucji, jaką jest muzeum, to przyjęta na całym świecie formuła organizacyjna dla opieki i zarządzania miejscami pamięci. Powołanie instytucji pozwoliłoby także na odpowiednie zabezpieczenie terenu i regulację inicjatyw podejmowanych na obszarze byłego obozu. To jednocześnie kolejny etap działań zmierzających do godnego upamiętnienia terenu dawnego niemieckiego nazistowskiego obozu pracy i obozu koncentracyjnego KL Plaszow.

Przypomnijmy, że 8 czerwca został podpisany wspomniany już list intencyjny w sprawie gotowości podjęcia przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wspólnie z Gminą Miejską Kraków, prowadzenia instytucji kultury pod nazwą: Muzeum - Miejsce Pamięci KL Plaszow w Krakowie. Niemiecki nazistowski obóz pracy i obóz koncentracyjny (1942-1945).

Podpisanie listu poprzedziło porozumienie pomiędzy miastem, Gminą Wyznaniową Żydowską w Krakowie i Muzeum Historycznym Miasta Krakowa, stanowiące deklarację współdziałania na rzecz godnego upamiętnienia KL Plaszow (w 2017 roku). Rada Miasta Krakowa w 2018 roku podjęła uchwałę [w sprawie ustalenia kierunków działań dla Prezydenta Miasta Krakowa polegających na utworzeniu „Muzeum - Miejsca Pamięci KL Plaszow”](#). Zarządzeniem prezydenta miasta powołany został również zespół zadaniowy ds. obozu KL Plaszow koordynujący prace nad powstawaniem Miejsca Pamięci.

W styczniu 2020 roku zakończyły się natomiast konsultacje społeczne, które koncentrowały się na zagadnieniach dotyczących planowanego muzeum, w tym także potrzebach, oczekiwaniach i uwagach mieszkańców odnoszących się do koncepcji zagospodarowania terenu oraz otoczenia mającego powstać Muzeum - Miejsca Pamięci KL Plaszow.

Konsultacje społeczne

Główne postulaty zgłaszane przez uczestników konsultacji dotyczyły: usprawnienia i uregulowania komunikacji wokół przyszłego muzeum, wolnego (niebiletowanego) wstępu na teren miejsca pamięci, braku ogrodzenia terenu, zachowania zieleni na terenie poobozowym oraz niewznoszenia nowych



**Magiczny
Kraków**

obiektów na terenie poobozowym.

Część tych postulatów została uwzględniona w modyfikacji projektu architektonicznego. Zgodnie ze zmodyfikowanym projektem zieleń na terenie poobozowym została zachowana w stanie niezmienionym, wstęp na teren przyszłego upamiętnienia byłby niebiletowany a teren, na zasadach określanych przyszłym regulaminem, byłby dostępny dla mieszkańców. Symboliczna forma zaznaczenia granic upamiętnienia zostanie określona w przyszłym projekcie wykonawczym. Regulacja ruchu samochodowego i autokarowego odbyłaby się za sprawą wybudowania budynku memoriału poza wpisanym do rejestru zabytków terenem poobozowym.

Muzeum miałoby objąć ok. 40-hektarowy teren, który niemal w całości zajmie uporządkowana zieleń, natomiast obszar, na którym stanie budynek muzealny i parking, to półtora hektara. Drzewa, które trzeba wyciąć (pod nadzorem przyrodniczym) stanowią mniej niż pół procenta całego terenu zielonego. Nie ma tam okazów o wysokich walorach przyrodniczych (przeważają drzewa owocowe – pozostałości po ogródkach działkowych, klony i wierzyby). W zamian za nie proponowane jest wykonanie nasadzeń zastępczych w rejonie ul. Lecha i rejonie ul. Swoszowskiej.

Podsumowaniem konsultacji jest obszerny raport zawierający odpowiedzi na poszczególne zgłoszone postulaty – raport dostępny jest [tutaj](#).

Mamy obowiązek pamiętać

Muzeum Krakowa, jako opiekun merytoryczny, opracowało scenariusz nowego Muzeum – Miejsca Pamięci oraz przeprowadziło badania archeologiczne na terenie poobozowym. Muzeum prowadzi również prace badawcze i edukacyjne w obszarze wiedzy i pamięci o byłym obozie. Działania te finansowane są ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Miasta Krakowa. Prace wspiera powołana zarządzeniem Prezydenta Krakowa Rada Społeczna ds. utworzenia Muzeum – Miejsca Pamięci na terenie byłego obozu KL Plaszow.

Kolejnym etapem, możliwym po podjęciu przez Radę Miasta Krakowa uchwały o utworzeniu Muzeum, będzie podpisanie umowy między Ministrem Kultury i Dziedzictwa Narodowego a Gminą Miejską Kraków o współprowadzeniu nowej instytucji kultury. Nowa instytucja miałaby rozpocząć działalność 1 stycznia 2021 roku. Przewidywany czas niezbędny do zakończenia prac nad powstaniem Muzeum – Miejsca Pamięci i przygotowania wystawy stałej szacowany jest na około pięć lat.